

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Strada Iuliu Maniu Nr. 36.

Cenzurat.

VASILE GOLDIȘ

O nouă și dureroasă pierdere pentru națiunea română.

Căci Vasile Goldiș a fost, cu drept cuvânt, unul din cei mai luminați și mai respectați conducători ai ei.

Ori din ce parte am privi viața lui intensă și rodnică, ea ni se înfățișează chiar de pe acum ca una din cele mai frumoase pagini de mândrie națională.

Dotat cu însușiri excepționale, el a știut să le fructifice, plin de înțelegere, punându-le generos în slujba neamului său, căruia nu i-a precupețit nici unul din sacrificiile ce i le ceruse.

Priviți-l, în tinerețea-i cutezătoare, pe catedra liceului dela Brașov, unde timp de un deceniu a înflăcărat atâtea serii de tineri cu lecțiile lui neîntrecute de istorie! Ce ore minunate de educație românească, pe cari astăzi le evocă, cu adâncă emoțiune, cei mai de seamă reprezentanți ai culturii, crescuți în atmosfera școlii lui Șaguna.

Aceeași înțelegere superioară

a dovedit-o și față de Biserică, de care se simțea legat prin toate tradițiile lui familiare, și de aceea i-a rămas credincios până la moarte, preferind să-și păstreze postul de secretar consistorial dela Arad, decât să se lase amăgit de strălucirea demnităților politice, ce i se ofereau. Viața culturală a fost pentru el domeniul, unde se simțea mai fericit să-și afirme credințele și puterile lui de realizare. Cei nouă ani de președinte al „Astrei” au fost o probă elocventă, a marilor lui facultăți sufletești cum și a convingerii supreme, ce-o avea cu privire la *primatul culturii* în viața Statului românesc.

Este însă incontestabil, că Vasile Goldiș s'a afirmat mai presus de toate, ca îndrumător politic al neamului românesc de dincoace de Carpați. Stăpân pe o vastă cultură, cu orientări largi în problemele de stat, sociale și naționale, el s'a impus în comitetul național de odinioară, ca cel mai autorizat gânditor politic. Sintezele lui, ca și formulele, în cari rezumă fră-

mântările tovarășilor săi de luptă, erau totdeauna clare, precise și definitive.

În Parlamentul unguresc el a fost o revelație, chiar și pentru dușmanii noștri milenari. Când la 1907 se dăduse lupta omerică împotriva legii Apponyi, cel mai strălucit combatant se dovedise tocmai Vasile Goldiș. Analele parlamentare au înregistrat atunci, una din cele mai mari performanțe politice. Căci V. Goldiș, grație talentului său oratoric și pregătirii științifice de cari dispunea, a rostit nu mai puțin de 20 discursuri contra legii Apponyi, punând în uimire și Camera și pe faimosul Conte de tristă amintire. Efectul fusese atât de impresionant, încât Ungurii în prezintau omagii admirative și-i ofereau demnități seducătoare. De atunci, el intrase definitiv în conștiința națiunii, ca unul din cei mai iubiți și iscusiți luptători ai ei.

Acelaș suflet l-a pus și în gazetăria dela „Românul”, unde scrisul lui viguros, cald și intransigent a știut întări nădejțile sfinte ale poporului în dreptatea ce-avea să fie.

Glorioasa adunare națională dela 1 Decembrie 1918, este în cea mai mare parte opera lui. Pregătirea ei, redactarea hotărârilor și motivarea lor îi a-

Cu privire la viața voastră din trecut să vă desbrăcați de omul cel vechiu sortit pieirii, căci se lasă biruit de poftă înșelătoare; iar în ce privește duhul minții voastre să vă înnoiți și să vă îmbrăcați în omul cel nou, făcut după chipul lui Dumnezeu.

Efeseni 4, 22.

parțin în mod necontestat. Rolul istoric al lui Vasile Goldiș în adunarea națională dela Alba-Iulia, mi se pare asemănător cu cel rezervat lui Simeon Bărnuțiu în adunarea dela Blaj, deosebirea, că verbul românesc al celui dintâi a avut o zguduitoare rezonanță în sufletul mulțimilor, ce-l ascultau cutremurate de minunea Unirii.

Ce destin măreț îi rezervase soarta! Eră un fericit între fericiți.

Țara a cunoscut viața acestui mare patriot. Și de aceea, a ținut să se închine cu pietate și recunoștință în fața umbrei lui, comemorându-l în Parlamentul tuturor Românilor și acordându-i suprema onoare a funerariilor naționale. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii și neuitată să-i fie amintirea în sufletul națiunii.

Funerariile.

Funerariile naționale din ziua de 12 Februarie a. c., făcute marelui fruntaș dispărut, au fost demne de viața lui plină de sacrificii și de izbânzi. Aradul însuși s'a dovedit prea mic, pentru cadrul neobicinuit de mare, ce l-a luat ceremonia covârșitoare a înmormântării. Se strânseseră acolo reprezentanții M. Sale Regelui și ai guvernului, ai armatei,

FOILETON

Mici studii istorice.

Cevă despre Maramureș și Muncaciul.

X.

După greco-catolicism alt dușman: Jidănișmul

Afară de efectele aculturale, barbare, ale catolicismului apusean — unguresc și ale greco-catolic-rutenesc, revărsate în Maramureș în forma greco-catolică-română, poporul nostru de-acolo a mai fost invadat de jidănișmul.

L-au strivit, l-au schimosit catolicismul și jidănișmul. Aceștia suut și astăzi cei doi dușmani, contra cărora ortodoxia națională, centralistă numai spre București, trebuie să se ridice mereu.

Să-i privim acum, în lumina izvoarelor, și pe Jidani.

La 1900 Jidani din Maramureș erau 18.1% din populație: cei din Sătmar erau 6.2%. În orașul Sătmar erau 20.0%; în Baia 11.0%.

Muncaciul acela, de care Nord-Vestul atârna bisericește, eră plin de Jidani, ca și Unghvarul, unde teologii români studiau și se deprindeau și cu — mutrele ovreești! Dar despre Maramureș s'o luăm cevă mai la vale.

*

I. La 1828 s'a publicat o statistică oficială a Ungariei. A publicat-o un funcționar din Buda, dela guvern, Nagy (Lajos).

La 1828 situația jidovită a Maramureșului era destul de tristă.*

La 1828 Maramureșul avea 5 târguri; în 3 se așezaseră Ovreeii: Sighet, Hust și Teceu; în Câmpulung și Visc nu erau încă. Dintre cele 173 de sate Jidani atinseseră 108; numai 55 rămăseseră curate. Dintre acestea vre-o 20 erau filii, deci centre mici; în astfel de centre ce-ar fi căutat Ovreeii? Totuși filiile cu Jidani erau vre-o 15.

*) Deși în 1847 statisticianul Fényes (Elek) scria (Magyarország leírása, p. 371): „zelőtt nem régen zsidonak hírt sem lehetett halani azon magyar Schweizban”. Deși nu de mult nici de nume nu i se auzea jidanului în această Elveție maghiară.

În orașe (în trei orașe) se aflau 339 Ovreei între 7907 de locuitori, deci procentul eră 23 și ceva.

În sate erau în 108 (în $\frac{2}{3}$ din ele).

Pentru a circumscrie și densitatea populației evreești în sate, am calculat și constat că:

1—5	Ovreei se aflau în	2 sate
6—10	”	9 ”
11—15	”	9 ”
16—20	”	7 ”
21—25	”	5 ”
26—30	”	5 ”
31—25	”	6 ”
36—40	”	4 ”
41—45	”	5 ”
45—50	”	8 ”

Total 60 sate.

Mai departe, luând ca unitate câte 10 Ovreei, aflăm:

51—60	Ovreei se aflau în	6 sate
61—70	”	12 ”
71—80	”	4 ”
81—90	”	6 ”
91—100	”	4 ”

Total 32 sate.

sute de intelectuali, oameni politici, mulțime de preoți, profesori și învățători, cum și câteva mii de țărani din comunele arădane și bănățene, veniți să verse o lacrimă pe sicriul acestui neîntrecut luptător pentru credință și neam. Ceremonia prohodului s'a săvârșit în Palatul cultural, de către Î. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. Sf. S. Grigorie al Aradului și arhiepiscopul Andrei Mager, arhim. Policarp Morușca și Iustin Suciu, cum și numeroși preoți. Cei aproape vre-o 20.000 de asistenți au avut apoi prilejul să asculte o serie de cuvântări, cari zugrăveau în culori senine, viața și opera lui Vasile Goldiș. Au vorbit Î. P. Sf. Mitropolit, P. Sf. Grigorie, dl ministru Alexandru

Lapedatu în numele guvernului, Oct. Goga, Ion Lupăș în numele Academiei române, Victor Stanciu în numele Episcopiei ortodoxe din Cluj, Ion Clopoțel, Ascaniu Crișan, Dr. Gh. Preda, Gh. Crișan, D. Boariu și alții.

Proporțiile neobicinuite în cari s'a desfășurat înmormântarea lui Vasile Goldiș, au fost o probă mișcătoare a simpatiilor reale, de cari se bucură în opinia publică românească, dar și o recunoaștere sinceră a meritelor netrecătoare, ce și le-a câștigat în luptele pentru unitatea culturală și politică a neamului său.

Biserica noastră resimte adânc dispariția acestui stâlp al vieții ei religioase și culturale.

Soarta Românilor secuizați.

— Datoria Bisericii. —

Ziarul „Secuimea” din Odorheiu, condus de fiul de preot ortodox dl Oct. Dobrotă, duce de ani de zile o campanie de lămurire cu privire la datoria societății românești de a readuce în sinul ei miile de Români, cari și-au pierdut limba prin maghiarizare. Este nevoie aici de o politică specială, făcută după un plan anumit, la care să colaboreze Statul, Biserica, societățile culturale și institutele de credit și cooperație.

Spre a demonstra cititorilor noștri, cât de întemeiată este problema, reproducem din „Secuimea” următoarele rânduri semnate de dl Oct. Dobrotă:

„Un țăran din comuna Satu-Mare, la 9 km. dela Odorheiu, mi se plângea, în anul 1925, că și ei sunt tratați de către jandarmii satului tot așa de brutal și sunt necăjiți fără motiv, ca și ceilalți (secuții) din sat.

Țăranul, un Român secuizat, mi-a comunicat această plângere, ca răspuns la întrebarea mea, dacă nu este el Român?

„N'am avut și n'avem preotul nostru, învățătorul nostru, notarul nostru român, încât am fost nevoiți și noi să cântăm în cor cu ceilalți, ca să putem trăi și noi alături de Secui, cari aveau de toate; ca să avem și noi la catafalc un preot și ca să ne putem boteza și noi copiii noștri după legea creștinească!” — spunea Românul secuizat.

Așa s'au petrecut lucrurile pe teritoriul întregului județ Odorheiu! Turma lăsată fără păstor s'a alipit grijei părintești a păstorilor streini, cari și-au însușit atențiunea lor față de nouvenii, cari au înmulțit rândurile credinței lor. Desmoșteniții sorții, aflând ajutor, scut și sfat la noul păstor, s'au resfirat în turma păstorită cu devotament, s'au contopit cu fiii acestei turme și au format un singur neam: Secuții.

Așa s'au imputinat sau au dispărut, Românii din Satu-Mare, Vlăhița, Aldea, Călugăreni, Comănești, Mărtiniș, Ocland, Sânpaul, Crăciunel, Merești, Satu-Nou, Vârghiuș, Telișoara, Doboșeni, Herculan, Bățanii-Mici, Bodogaia, Eliseni, Șoimușul, Bezid, Cioc, Hotești, Cușmed, Corund, Atia, etc., etc. deci, chiar după statisticele vechi ungurești, peste jumătate din locuitorii județului.

Obiceiuri, urme de limbă, rămășițe de clopotnițe și bisericuțe, cimitire și amintiri bătrânești ne mai sunt singurele mărturii ale trecutului românesc în Secuime, limba și credința

strămoșească dispărând aproape fără urme. — Conștiința secuizaților este însă tot vie!”

Sperăm, că guvernul actual, care are un program politic bine chibzuit, își va face o datorie de mână întâi, din cercetarea atentă a problemei Românilor secuizați, trasând, de acord cu toți factorii interesați, planul de renaționalizare și metodele pentru aplicarea lui practică. În acest plan, Bisericii noastre îi revine un rol hotărâtor. De aceea, suntem siguri, că se va face apel la forțele ei morale.

CUVÂNTAREA

delegatului Victor Stanciu la funerariile lui V. Goldiș.

Î. P. Sf. Părinte,
Prea Sfințiți Părinți,
Întristată asistență,

P. Sf. Sa Episcopul Nicolae Ivan, Eparhia ortodoxă a Clujului, Vadului și Feleacului, Universitatea din Cluj și Frăția ortodoxă română, aduc prin rostul meu prinsoșul lor de stimă și recunoștință memoriei marelui dispărut.

Tip de adevărat luptător, urmându-și până la patimă convingerile, vecinic frământat de gânduri, chinuit chiar, până lua o hotărâre, urmărirea neinduplecat hotărârea luată și drumul odată ales, neținând seamă de interese individuale. În toate acțiunile Vasile Goldiș nu a cunoscut decât o singură limită: limita fixată de ideea națională.

În el se războiau pornirile unui caracter de luptător cu echilibrul căutat al acțiunilor și cuvintelor sale. De aceea, în luptele naționale dinaintea marelui război, el a fost un Moise al poporului său: conducător, profet și învățător — dătător de legi.

În pustiul acelor zile, el prin scrișul și verbul său, a atins adeseori stânca dușmană și articolele și discursurile lui, întocmai ca-toiagul pro-

fetului Moise, au deschis isvor răcoritor poporului său inșetoșat. Cuvântul lui din aceste vremuri a fost toiagul profetului schimbat în șerp, cari mușcau dușmanul uimit de cetezanța și atitudinea lui.

Nimeni altul nu ar fi putut săpa mai bine în piatră tablele legii dela Alba-Iulia.

Întreaga lui viață este pusă în serviciul neamului său, în serviciul bisericii ortodoxe și al școlii românești. Întâiul conducător al resortului bisericii și școlii neamului eliberat din robia seculară, mai târziu Ministru al Ardealului, al cultelor și artelor, a tras brazdă de temelie tuturor instituțiilor noastre bisericesti și școlare.

Pentru tot ce a făcut Universității din Cluj, bisericilor și școlilor din eparhia ortodoxă a Clujului, Vadului și Feleacului și ortodoxiei neamului, îi vom păstra neștearsă amintirea.

„Dacă fratele tău păcătuiește împotriva ta, mustră-l. Și dacă-i pare rău, iartă-i. Și chiar dacă păcătuiește împotriva ta de șapte ori pe zi și de șapte ori se întoarce la tine și zice: „Îmi pare rău” — să-l ierți.”

(Luca, 17, 4.)

În sfârșit, luând câte 50:

101—150 Ovrei se aflau în 11 sate

151—200 " " " " 3 "

Peste 200 " " " " 2 "

Total 16 sate.

Ce-a lucrat greco-catolicismul contra acestei năvale? Să ni se spună... Căci binele l-am ascultă bucuros...

II. Dacă întrebăm statistica lui L. Nagy: Ce împrejurări vor fi înlesnit așezarea Ovreilor pe pământul nostru?, statistica răspunde printr'o serie de note.

Din acestea rees, ca lămuriri două împrejurări: proprietarul locului de așezare jidovească și funcțiunea socială a locului.

În comitatul Aradului: Aradul era capitală cu autorități numeroase; iar Sântana avea privilegiu de târg, ca și Boroșineul, Pâncota, Păulișul, Pecica.

În comitatul Bihorului: Oradea-mare era un centru de multe autorități (printre care și episcopia lui Samuil Vulcan); târgurile aveau drept vechiu de târg; proprietarii lor erau: episcopii (Beliu, Beiuș, Vașcău, Ciator), ori boerii: principele Nicolae Esterházy, c. Fr. Iosif Zichy, c. Ios. Batthyán, c. Alex. Csáky cu cei 80 de Ovrei din Marghita ș. a.

Caracteristică mai este și coincidența cu poșta locală: Tileagdul (cu 179 de Ovrei) avea poștă și târg. Satul Borozel (cu 65 Ovrei) avea poștă; satul Gepiu (Jepu, la L. N.) era (asemeni) vicus postae officio nobilitatus; tot astfel erau „nobilitate” cu poștă Leta-mare, Paieul și Poceiul.

În comitatul Satmarului — munkácsiensis — se repetează aceleași indicii: Unde-s Jidovii mai mulți, acolo este și târgul, de ex. în Boghiș (cu 451 de Ovrei, atâția de atunci), Crai-dorolț (cu 98 de Ovrei); Careii-mari (1796), proprietate boerească; Medieș (196); Săini (169); îi atrage poșta (Ilba, Bogâc, Vallaj); și apele minerale (Bicsad).

În comitatul Timișului găsim aceleași cauze de așezare: târguri, poștă, autorități.

Mă opresc și conchid: așezarea Ovreilor din Estul unguresc a fost înlesnită de interesul de proprietar popesc-catolic și de cel nemesesc-unguresc; apoi de interesele aglomerărilor sociale, în centrele mari, legate între ele prin drumuri de poștă, prin șoseaua civilizatoare. Ei profitau de propășirea populațiunii ungaro-române, pe care, servindu-o, o exploatau, însă cu istețime.

Ce ne apare azi ca element favorabil răspândirii, era și acum o sută de ani — acelaș element, modificat: astăzi: tren, atunci: poștă; etc. Așezarea s'a făcut, așadar, încet, de-aceea s'a făcut și adânc, persistent. Și greu va fi să 'ntoarcem tot veacul înapoi!

III. De unde veniau și cu ce fel de deprinderi veniau Jidanii?

Ce fel de impresie produceau pe la 1812 Ovreeii galițieni, care se desvoltau spre rolul de năvălitori în țările românești, n'aș voi să o spun în cifre reci, ci cu vorbele contemporanilor.

Într'un studiu despre propășirea Galiției sub Austrieci, dela 1772 până la 1812, se zice*): „Tratamentul densei Jidovimi, care, după evaluări actuale, se compune din vre-o 44.000 de familii, este cea mai grea problemă a Galiției estice.” Probă, multele ordonanțe privitoare la această nație neasimilabilă (unvermengbar). La început ea a fost tratată ca — religie; dar curând gu-

*) Aici traduc sau prescurtez studiul „Beobachtungen über die politischen Fortschritte der Provinz Ostgalizien seit dem österreichischen Besitze vom Jahre 1772”; în revista „Vaterländische Blaetter für den österreichischen Kaiserstaat”, din 10 Oct. 1812 (Nr. 82).

Altceva despre „Oastea Domnului“.

Prima întâlnire cu o comunitate ostășească, în acțiune, la lucrul Domnului și la rugăciune, am avut-o în vara anului 1931. Era zi de Duminică, cu tineretul adunat sub patronajul lui Bachus în jurul lăutarilor — afară de câțiva flăcăi și fete, și aceștia erau ostași, cari biruind judecata lumii, hula și ironiile celorlalți tineri și-au ales *altă parte*, altă *bucurie*, care nu se va lua dela ei: bucuria în Domnul, pe care s'au adunat să-L slăvească în cântări și lecturi biblice, — fiindcă nu era nici ziua Terpsichorei nici a lui Bachus, ci era ziua Domnului.

Și aveam atunci simțământul că mă aflu în fața a două lumi: una de supraviețuire a bacanalelor și dansurilor păgânești, cari exaltau tot adâncul patimilor celor mai de jos instincte ale cărnii; și alta care îți ducea gândurile și simțirile trudite spre liman de înviorătoare odihnă și pace, până în depărtate vremi de nostalgie a primelor comunități creștinești.

Mi-am zis atunci: acest singur lucru dacă l-ar face „Oastea Domnului“ — ca să elibereze tineretul și pe noi toți de sub tirania Satanei, care în sunete de chitară și ritm de dans a tăiat capete de proroci și ucide prin trupurile noastre, sufletele noastre — ar schimba duhul acestui neam, din acest veac, zămislit creștin, dar păgânizat în multe moravuri.

Impresia acestei întâlniri, am purtat-o apoi cu mine, până ce în vara anului 1932 m'am retras în Munții Apuseni, unde nevrednicia mea mi-am început sfânta misiune a preoției. Acolo, găsind o viață religioasă aproape imobilizată, prima nădejde am îndreptat-o către „Oastea Domnului“, prin care mă gândeam să desțeleg învârtoșirea inimilor față de Evanghelia Domnului.

Cu acest gând am intrat — dacă se poate spune astfel — în perioada

informațiilor. Am adunat informații din presa Oastei, dela preoții cu Oaste în parohie, condusă de ei — și dela cei cu Oaste în parohie, dar necondusă de ei. În presă am întâlnit rezultate foarte grăitoare, unele aureolate cu nimb de adevărate minuni — dar am întâlnit și lucruri de discutat și mai ales de înlăturat, îndeosebi unele tonuri înalte, ridicate față împotriva ierarhiei constituite și consacrate — și unele atitudini străbătute de un vizibil duh sectar. Dela preoții conducători de oaste iar am aflat vești îmbucurătoare. Unul îmi mărturisea, că de când are Ostași în parohie, nu mai slujește cu biserica goală. Acesta e un mare bine — dar mai mărturisea și un început mai puțin bun, ca să nu-i zicem altfel — anume, că cel intrat în Oaste, se consideră rupt de comunitatea celorlalți credincioși neostași — și în virtutea unei psihologii *sectare*, că valorează mai mult decât aceștia își arogă unele întâietăți și unele ingerinți, cari deslănțesc nemulțumiri în tabăra neostășească. Iar preoții neostași dar cu ostași în parohie mi-au mărturisit, că ei sunt de-adreptul între două tabere — Ostașii îi stau împotriva fiindcă nu merge cu ei — neostașii, fiindcă nu merge împotriva ostașilor. Și decât unii și decât alții, în astfel de cazuri, mai mult pierde preotul. Pe unii nu-i poți opri să nu se facă ostași, pe alții nu-i poți obliga să se facă — și desbinarea e gata, ceea ce anihilează orice inițiativă a preotului.

Constatările pe care le-am făcut însă în mediul ostășesc prezintă o notă specifică. Abstrăgând de atitudinile demne de sobrietatea vieții creștinești, luate față de dans, beție, sudalmă etc., își face apariția o mentalitate oarecum sectară. Sunt ostași cari pe toți cei neostași îi socotesc în solda lui Satan, — Domnului numai el îi slujește. Sunt ostași cari

își pogoară originea lor până la Mântuitorul și că ei sunt o minoritate aleasă. Astfel de gânduri le găsești în capul și buzunarul multor sectari.

Evident că nu așa s'a zămislit ostașul în sufletul Părintelui *Iosif*. Dar alta este rezonanța sufletului său frământat din durere, dor de bine și râvnă pentru Domnul, sau a războinicului Părinte Scriban, sau a diacului frate *L. Moldovanu* sau a robitului de Domnul frate *I. Gh. Opreșan* și ceilalți, cari totuși au trecut prin teologisme — și alta este rezonanța sufletului popular, care înafară de existența Bisericii, răstălmăcește cele mai curate intenții și inițiative, reducându-le uneori la adevărate aberații.

Ostașul nu se imbată. Ostașul, în Dumineci și sărbători se roagă și luptă împotriva păcatului, nu-și agită membrele înaintea unui scripcar. Ostașul nu sudue — nu spune vorbe urâte etc. Acestea, repet sunt cele mai demne atitudini creștinești — și sunt acte vizibile ce impresionează. Dar acestea obligă nu numai pe Ostași, ci pe fiecare creștin. Canonul 42 și 43 Apostolic așa grăiește: „Episcopul, presbiterul sau diaconul deprinzându-se cu table oricu beții, să înceteze, ori să se caterisească. Ipodiaconul, cetețul sau cântărețul asemenea făcând ori să înceteze, ori să se afurisească. *Asemenea și mireanul*“.

„Nu se cuvine creștinilor să meargă la nunți, să cânte cu instrumente, ori să joace, ci să prânzească, sau să cineze cu cinste, precum se cade Creștinilor.“ (Can. 53 Laodicea) etc.

Pentru toate patimile și pricinile de păcat există opreliștea canoanelor — obligatorii pentru tot creștinul — și atunci când Ostășia plinește aceste canoane, ea este *veritabil ortodoxă*.

Iată de ce, convingerea mea e, că „modalitatea practică“ ce trebuie găsită fără întârziere — așa cum o cere Părintele Bunea — (vezi „Renașterea“ Nr. 5 articolul Ceva despre „Oastea Domnului“) — pentru a povățui în permanență pe acești renăscuți în Hristos, pentru a preîntâmpina eventualele aberații în cari ar putea să alunece... este revenirea la canonicitate sau mai precis *recanonicalizarea vieții bisericesti* — a cărei desuetudine a născut și justifică „Oastea“.

Terenul comun care poate să facă din ostași acclasi pământ în care sămânța Evangheliei să aducă aceleași roade binecuvântate este un teren de *disciplină creștinească*, disciplină creatoare a mediului prielnic vieții în duh și adevăr. Canoanele ne oferă singurul teren consacrat de autoritatea tradiției.

Asupra rezultatului aplicării canoanelor în parohie, unde am început acest lucru — voi reveni.

Preotul Ft. Mureșanu

Daruri pentru biserica ort. rom. din Suatul-de-Câmpie.

Biserica ort. română din Suatu, jud. Cluj, aparținătoare protopopiatului Turda, de sărbătorile Nașterii Domnului Iisus Hristos a primit ca dar un frumos clopot, dăruit de dl Gheorghe Șandorhazi, proprietar din acea comună.

Clopotul turnat din material ales, în greutate de 150 kg. s'a cumpărat cu un preț de 26.500 Lei.

De-o mare bucurie au fost pătrunși credincioșii acestei biserici cu ocaziunea primirii acestui clopot. A atât la aducerea cât și la actul sfințirii lui, au luat parte foarte mulți credincioși în frunte cu donatorul.

Preotul local Teodor Drăgoiu, din a cărui îndemn s'a și făcut aceasta donație, prin o cuvântare potrivită momentului, vorbind despre însemnătatea clopotelor pentru biserică și pentru credincioșii săi, mulțumește, în numele Consiliului parohial și a tuturor credincioșilor, și evidențiază că donatorul deși de religione rom.-cat., nu s'a gândit la altceva, când a făcut aceasta binefacere, decât, numai la o faptă creștinească, să ajute o biserică sfântă și lipsită.

Pilda dlui Șandorhazi poate să servească de un îndemn și stimulent și pentru alții.

Ponoreanul

vernul se convinsese despre primejdia ei. Ordonațele din anii 1782 și 1784, patenta din 27 Mai 1785 și decretul Curții din 8 Mai 1786 a țintit la micșorarea numărului lor prin îngreuiarea căsătoriilor, îndepărtarea dela ocupațiuni tradiționale și expulzarea din țară a restanțierilor cu birul. Renunțându-se la acest sistem, s'a publicat patenta din 7 Mai 1789, al cărei scop era ca, prin impunere la dări, să-i facă pe Jidovi folositori statului; și îndepărtându-i dela arende, să apere poporul de lenevire (*Müssiggang*), înșelătorie și prăpădenie. Acest sistem durează încă (1812). Dar mai dăunător decât orice, pentru poporul galițian, era crâșmăritul. De aceea „din timp în timp se ordonau măsuri serioase, pentru ca crâșmarii ovrei să fie scoși din sate, total; iar din orașe, treptat.“ Dela 9 Februarie 1784 se făcuse propunerea ca Jidovii galițieni să fie mărginiți la producția rachiului fără drept de-a vinde; și li se anunțase că dela începutul anului 1787 ei vor fi scoși din toate crâșmele arendate. Ca urmare la protestele ivite, s'a permis ca din 3 Noemvrie al aceluiaș an, să fie cărciumari numai Jidovii proprietari de case, în orașe,

pe propria lor socoteală pentru persoana lor și pe toată viața; iar dela 16 Noemvrie 1786 s'au introdus *certIFICATELE DE LICENȚĂ* pentru cei în drept, precum s'a arătat. În anul 1787 Jidovimeii dela țară i s'a *interzis și arendarea cărciumelor boerești, și clădirea altora proprii*, nouă, pe moșii la sat. Însă în anul 1788 s'a îngăduit: petrecerea la sate a Jidovilor trăitori din agronomie și industrie; și a celor ce arendau birul băuturilor; cu *excluderea dela crâșmărit*. Decretele dela 7 Februarie și 10 Aprilie au împropătat ordinul relativ la excluderea citată; și „el este în curs de realizare.“ Rezultatul este că pe străzile și șoselele cercetate nu se mai văd Ovrei! S'au găsit, totuși, mijloace de-a înșelă autoritatea, căreia Ovrei-i prezintă *ausweis-uri* că sunt agricultori, industriași, arendatori de bir. Într'aceea păreriile despre primejdia ovreiască la țară s'au împărțit. Cei ce cred, în ea citează: înclinările Ovreilor spre *camătă* și orice mijloc de înșelătorie în detrimentul creștinilor; deseale plângeri ale țăranilor, că Jidanii le socotesc băutura cu prețuri în-doite; și neobosita șiretenie cu care ovreimea seduce pe țărani la beție, pentru ca să pună

mâna pe secerișul viitor. Pentru cei ce *astfel* cred, Jidanii sunt cauza proximă a alcoolizării și sărăciei poporului polonez. Cei ce *altfel* cred, afirmă că, dacă Ovrei cumpără pe rachiul produsele țăranilor, cauza este duritatea și neajutorarea, lor. Aceștia citează și cazuri de crâșmarii creștini, cari tot așa proced; citează pe *proprietarii mari și industriașii creștini*, al căror vechiu venit este propinația, adică: cea mai mare consumație cu puțință pe cel mai mare preț cu puțință. „Așadar ar trebui ca crâșmarii ovrei să fie scoși nu numai din sate, ci și din orașe; sau să căutăm a leculi pe țăranii de patima băuturii“. Toată experiența descrisă, un nou „regulativ“, ce se află în elaborare, o va folosi, credea, de sfârșit, autorul studiului, care era Kriebel, funcționar, din Viena.*)

G. Bogdan-Duică

(Va urma).

*) S'ar putea, însă, ca Jidanii să fi găsit în Maramureș un element bine pregătit pentru meseria lor de crâșmarii abuzivi și storcători. Pentru că iată ce scriă de ex. I. H. Behamb, la anul 1676, în „*Observationes Hungaricarum rerum*“ (Argentorati), la p. 135, despre Maramureșeni: „*In Venere sunt potiores quam Itali et Hispani, et sunt strenui potatores.*“

INFORMAȚIUNI

Servicii divine și predici în bisericile din Cluj. Duminecă în 18 Februarie c., la sf. Liturghie, vor servi la *Catedrală*: Prot. Nicolae Vasiu, Pr. Emil Niculescu, Pr. Valer Mateiu și Protodiacon Dr. Orest Bucevschi. Predică Prot. Nicolae Vasiu. — La biserica „*Sfântul Nicolae*”: Pr. Ioan Cociuban și diacon Vasile Bogdan. Predică Ioan Cociuban. — La biserica „*Coborârea Duhului Sfânt*”: Pr. Aurel Mușat.

Cantină ortodoxă în Oradea. Aflăm cu bucurie, că opera de milostenie ia forme sigure și durabile în sânul Bisericii noastre. Astfel „*Oastea Domnului*” din Oradea, călăuzită de inspectorul școlar Pompiliu Dan, ajutat de dna Aurelia Popescu au organizat, încă din anul trecut, o cantină pentru săraci, hrănindu-i cu mâncare simplă dar gustoasă. Tot acești buni ortodocși vor întemeia și un azil pentru bătrâni și bătrâne.

Viața ilustrată. Aducem aminte din nou cititorilor noștri, că în cursul acestei luni va eși la Sibiu, sub egida F. O. R.-ului o frumoasă revistă creștină pentru familiile românești. Îndemnăm clerul nostru să atragă atențiunea asupra ei, recomandându-o intelectualilor și fruntașilor din satele noastre.

Conferința prof. Dr. Ion Vască. Duminecă în 11 Februarie a. c. dl profesor *Dr. I. Vască*, Rectorul Academiei teol., a ținut o interesantă conferință, intitulată: „*Hristos și Buddha*”, în cadrul conferințelor aranjate de soc. ort. naț., a femeilor române în sala IV a Universității. A participat un foarte numeros și ales public, care a urmărit cu o deosebită atențiune expunerile conferențiarului. Conferința fiind de un viu interes pentru lumea noastră intelectuală, vom publica-o în întregime în unul din numerele viitoare ale „*Renașterei*”.

DI N. Titulescu și revizionismul.

La Atena s'a semnat zilele trecute „*pactul balcanic*”, de către miniștrii de externe ai României, Jugoslaviei, Greciei și Turciei.

Pactul are o deosebită importanță nu numai pentru asigurarea păcii în Balcani, dar în deosebi și pentru combaterea revizionismului.

Întrebat de un ziarist, dacă pactul balcanic, care este contra revizuirii, nu vine în contradicție cu art. 19 din Pactul Societății Națiunilor, dl ministru *N. Titulescu*, a dat următorul răspuns categoric:

„Nu. Art. 19 este o facultate, nu o obligațiune. Când Franța și Germania s'au înțeles definitiv asupra Alsaciei și

O nouă programă în școlile secundare. Zilele trecute dl ministru al instrucțiunii publice a chemat la o conferință numeroși bărbați de școală, spre a discuta nevoia unei noi programe analitice pentru școlile secundare. S'a examinat importanța ce revine fiecărei materii în cadrul programei generale. Un fapt curios: printre cei chemați la sfat n'am văzut nici un nume de cleric. Să fie o scăpare din vedere?

Conferințe publice. Revista „*Gând românesc*” organizează un ciclu de conferințe cari vor avea loc în sala festivă a prefecturii din Cluj. Cca dintâi s'a ținut în 14 Februarie c., de către dl Dr. Sabin Manuilă, directorul general al Recenzământului, vorbind despre „*Problemele demografice ale Transilvaniei de astăzi*”. Vor urma pe rând dd. Dr. Victor Jinga, Ion Chinezu, Dr. L. Daniello, P. Suci, M. Săulescu, Emil Pușcariu, Ion Gherghel și Valer Pușcariu. Sunt tot conferențieri ai generației tinere, de care se leagă cele mai bune nădejdi de afirmare.

Tulburările din Austria. Guvernul Dolfuss pregătește de mult o lovitură de stat, cu scopul de a stabili și în Austria regimul fascist. El s'a izbit de opoziția muncitorimii, care a răspuns cu revoluția atât în Viena, cât și în alte orașe. Lupte violente s'au dat între armată și revoluționari, cu numeroși morți și răniți. Ziarele pretind totuși, că guvernul dominează situația, și ordinea va fi restabilită.

Al XXI-lea ajutor din Fondul ajutorului preotesc al Eparhiei Clujului în suma de 53.400 Lei s'a acordat minorilor fiejertatului membru preot Alexandru Ciocșa din Cărbunariu, decedat la 22 Ianuarie a. c.

Donații. Preotul-paroh Gheorghe Micu, Ioan Hodiș lui Simion, Constantin Butuza și Nechita Butuza, au donat bisericii lor din comuna Vima-Mare, prot. Lăpușului, câteva pământuri prețioase. Subliniem cu multă laudă acest fapt emanat din pilda și stăruința distinsului preot Gh. Micu.

Lorenei prin tratatul dela Lorcarno, n'a violat, nici una nici alta, Pactul Societății Națiunilor.

De altfel art. 19 prevede numai reexaminarea clauzelor neaplicabile. **Or, frontierele sunt clauze aplicate și deci nerevizibile.**

Dar, chiar dacă art. 19 ar permite revizuirea teritorială, ea nu se poate face decât cu consimțământul părții interesate. Or, înțelegerea balcanică, întocmai ca și Mica înțelegere, spune: „*Nu vrem revizuire.*”

Dl Titulescu a vorbit limpede și autoritar. Cuvintele sunt liniștitoare. Sperăm, că vor lua aminte și amatorii de revizionism ieftin.

CĂRȚI ȘI REVISTE

1. Clopoșel, Notă introductivă Vasile Goldiș. Cluj. 1934. Pagini. 47. Prețul 20 Lei.

Sub auspiciile Sindicatului presei române din Ardeal, s'a început tipărirea unei biblioteci ziaristice, în care vor fi cuprinse figurile reprezentative din presa de dincoace de Carpați.

Seria se deschide tocmai cu abia decedatul *Vasile Goldiș*, așa încât broșura dlui Clopoșel vine ca un ultim omagiu înainte de moarte, adus unuia din cei mai mari reprezentanți ai scrisului gazetăresc din Ardeal. Dl Clopoșel, care și-a făcut ucenicia profesională la Arad, scrie cu iubire și emoțiune sinceră despre maestrul său și al atâtoro dintre gazetarii ardeleni de dinainte de război.

„În toate articolele sale — scrie I. Cl. — se vădiă concepție, se savură fraza limpede, sonoră și inaripată, se desprindea energie și îndemn la luptă. Stil îndesat și miezos. Forță de convingere. Trâmbiță de chemare la înclăstarea bătăliei împotriva opresiunilor vrăjmașe. Pe scheletul solid al clasicismului dl Goldiș adăogă rodul îmbelșugatelor și migăloaselor sale lecturi — studii pe indelete, aprofundă bine materia — astfel încât el ia loc printre cei dintâi cugetători politici și cei mai de seamă oameni ai condeului din ținuturile românismului.”

Avem în broșura aceasta cel mai

veridic portret al lui Vasile Goldiș — ziaristul. Trebuie să-i mulțumim dlui Clopoșel, că ni l-a dat în linii largi deocamdată. Recomandăm lucrarea tuturor cititorilor noștri.

„*Revista Teologică*”. An. XXIV. Nr. 1.

Admirabila publicație ortodoxă dela Sibiu intră în al 24-lea an de viață, îmbrăcată într'o copertă nouă. Sumarul, ca totdeauna, bogat, variat și plin de interes. Studii temeinice datorite unor distinși teologi, cronici religioase și literare numeroase, însemnări despre evenimente interne și externe, fac din această revistă, tipărită în condiții tehnice optime, o podoabă a Bisericii ardeleni. Ea n'ar trebui să lipsească din nici o casă de preot, și chiar de mirean intelectual. Redactorul revistei, meritosul profesor Nicolae Colan, este vrednic de toată recunoștința iubitorilor de știință bisericească.

Buletinul demografic al României, a. III. Nr. 1. Director Dr. Sabin Manuilă. Publicație de mare interes pentru mișcarea populației din țara noastră. Din cifre se constată un progres simțitor în favoarea Românilor, deși scăderea natalității în unele regiuni dă de gândit. Mortalitatea infantilă se resimte excesivă... în orașe și nu la sate.

ȘTIRI OFICIALE

Nr. 59—1934 prot. (1) 3—3

CONCURS

Se publică concurs pentru întregirea postului de paroh în parohia de cl. II. *Grindenii*, din protopopiatul Luduș, — devenit vacant prin trecerea la penzie a veteranului paroh Vasile Stănescu, — cu termen de 30 zile dela prima publicare în „*Renașterea*”.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela Stat.
2. Locuință în natură.
3. Sesiune parohială 32 jug.
4. Stola obicinuită.

Candidații își vor înainta cererea împreună cu documentele oficiului nostru în termenul fixat, iar cu prealabila noastră încunoștințare se vor putea prezenta în parohie spre a face cunoștință cu poporul.

Candidații vor avea să prezinte și act de învoire dela P. Sf. nostru Episcop, fără care act nu vor fi admisi în candidare.

Luduș, la 25 Ianuarie 1934.

În înțelegere cu organele parohiale:
Romul Popa, protopop.

CONCURS REPETIT

Pentru întregirea postului de capelan, cu drept de succesiune, pe lângă parohul-protopop onorar Procopiu Costea din parohia de cl. II-a Ighiel, protopopiatul Alba-Iulia, pu-

blicăm concurs cu termen de 15 zile dela prima apariție în „*Renașterea*”.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Jumătate din salariul dela staf al actualului paroh.

2. Jumătate din sesiunea parohială și din toate venitele parohiale, conform declarației parohului Procopiu Costea, dată în scris la 8 August și 16 Octombrie 1933, care declarație se poate consulta atât la Veneratul Consiliu eparhial, cât și la Oficiul nostru protopopesec.

Reflecții la acest post își vor înainta Oficiului nostru protopopesec în termenul deschis cererile de concurs însoțite de toate documentele regulamentare, putând, cu învoirea noastră, a se prezenta în parohie, spre a face cunoștință cu poporul.

Concurenții vor prezenta act de învoire dela P. Sf. Episcop, fără de care nu vor fi luați în candidare.

Alba-Iulia, la 31 Ianuarie 1934.

Oficiul protopopesec al tractului Alba-Iulia în înțelegere cu Consiliul parohial din Ighiel.

(3) 1—2 *Alexandru Baba*, protopop.

POSTA REDACȚIEI

N. C. în T. Vă desgustă manevrele politice ale faimosului „președinte” din cealaltă strană? Poate; asemenea păreri au chiar și unii din „*frații*” de o credință cu amatorul de ministere. Dacă vreți să vă mai amuzați puțin, citiți „*crâmpeele*” de spirit din numărul de Miercuri al „*României Nouă*”, care glosează despre *consecvență și friptură*.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

